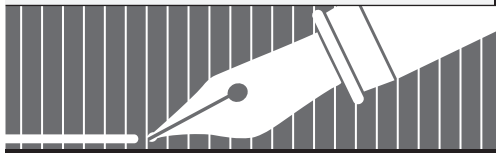

Redakcijos skiltis

BK pataisos rodo, kaip Seimas nesiorientuoja laike

Seime socialdemokratių Irenos Šiaulienės ir Rimantės Šalaševičiūtės iniciatyva priimtos Baudžiamojo kodekso (BK) pataisos. Numatančios žurnalistams baudžiamąją atsakomybę už neviešų teismo posėdžių pavišimą.

Siūlė bausti net iki 3 metų nelaisvės. Vyriausybė nutarė bausti švelniau. Bet vis vien pripažino, kad žurnalistas, drįsęs pavišinti slaptą teismo posėdį, įvykdydys kriminalą. Matyt, jei dar kartą išdrįs, taps pavojingu recidyvistu.

Niekas neabejoja, kad vaikų tvirkintojų ar šiaip žagintojų bylos turi būti nagrinėjamos už uždary durų. Atsižvelgus į nukentėjusių ir jų artimųjų interesus. Čia jokių abejonių nekyla. Sustabdo ne BK pataisa, bet sveika nuovoka. Tiesiog žmogaus padorumas. Jau praėjo laikai, kai kildavo lenkynės, kas smulkiau tokius įvykius aprašys. Ir pralaimėdavo ta žiniasklaidos priemonė, kuri būdavo nukentėjusiai aukai jautresnė. Pavišindavo mažiau detalių.

Bet laikai keičiasi. BK pataisos, skirtos tramdyti žiniasklaidą, jau naftalininės. Pritaikytos kažkokiai mašinėlei, kuri jau seniai nustojo dirbti. Tad BK pataisos tik parodo, kad parlamentariai beviltiškai užstrigę visai kitoje epochoje. Bando tramdyti problemą, kurios jau nėra.

► BK pataisos demonstruoja politikų atsilikimą nuo laiko. Ir baimę. Matyt, turi ką slėpti?

Tačiau BK pataisa dėl neviešinamų teismo posėdžių gali sukurti naują problemą. Bet koks aferistas per savo advokatus sieks, kad jo byla būtų nagrinėjama uždareme posėdyje. Nes ir dabar teisiameji dangsto savo veidus striukių gaubtais, maišeliais. Iš esmės į kiekvieną baudžiamąją bylą galima prifarširuoti ir intymių detalių. Sumanus advokatas tai tikrai sugebės. Ir reikalaus uždaro posėdžio. Nes teisiamejis ištaškė valstybės pinigus, kad įtikytų meilužei. Ištekėjusiai. Ir apie tuos teisiamojo ir ištekėjusios moters santykius nežino nei pastarosios vyras, nei nuosava žmona. Žurnalistams tokia byla pavišinus, traumą patirtų abi pusės. Nukentėtų reputacija darbovietėse. O dėl pablogėjusios reputacijos sumažėtų meilužės vyro firmos pelnas. Be to, net ir serijiniai žudikai turi vaikų, pasiligojusių ar itin jautrių tėvų. Todėl irgi gali reikalauti uždaro posėdžio. Nes kiekvienas nusikaltimas, jei jį atliko ne akmuo, bet žmogus, turi ir intymiąją, privačiąją pusę. Nusikaltimas jau savaime yra intymus. Nes nusikaltėlis jį slėpia.

Tad per daug išsigandus viešumo, galima sukurti uždara, galutinai nuo visuomenės paslėptą teisingumo vykdymą. Kai niekas jau nenutuokia, ką ten, už uždary durų, vykdo. Kodėl kažkas nubaustas, o kažkas išteisintas. O nuteistieji dar energingiau galės pikintis, kad „pasodino už nieką“. Arba nekaltą. Ar už uždary durų „slapčia susitarė“.

Atviresnės visuomenės mažiau įtarios. Tad kuo daugiau paslapčių, tuo daugiau interpretacijų, įtarinėjimų. Teismai patys suinteresuoti, kad jų darbas būtų visuomenei kuo atviresnis. Išskyrus tik iš tikrųjų išskirtinius atvejus. Nors neteko girdėti, kad žurnalistai, geidaudami slaptos informacijos, laužtų uždary durų posėdžių duris. Kabarotųsi per ventilacijos angas. BK pataisos demonstruoja politikų atsilikimą nuo laiko. Ir baimę. Matyt, turi ką slėpti?

Tomas BAKUČIONIS
Teisininkas, „Redkolegijos“ svečias

Balandžio 14-ąją Seimas papildė Baudžiamąjį kodeksą straipsniu, numatančiu atsakomybę už uždareme teismo posėdyje nagrinėjamos ar išnagrinėtos bylos medžiagos atskleidimą ar viešą paskelbimą. Už tai grės viešieji darbai arba bauda, arba laisvės apribojimas, arba areštas.

Pataisą pateikusias socialdemokratės Irena Šiaulienė ir Rimantė Šalaševičiūtė iš pradžių siūlė, kad atsakomybė būtų taikoma tik tada, kai atskleidžiama su nepilnamečiu asmeniu susijusi informacija, bet Vyriausybė (Teisingumo ministerija) pasiūlė, kad būtų baudžiama už bet kokios medžiagos pavišimą. Tokios pataisos be diskusijų ir buvo priimtos Seime 79 balsais „už“, vienas buvus „prieš“ ir 11 parlamentarų susilaikius. Įdomiausia tai, kad už šias pataisas balsavo Seimo opozicijos atstovai ir diskusijų dėl pataisų nebuvo. Prezidentė Dalia Grybauskaitė dėl šių pataisų jau spėjo pabendrauti ir su suinteresuotais žurnalistų atstovais ir pareikšti, kad šios pataisos - gėdingos.

Šios pataisos priėmimo faktą galima vertinti keleriopai - kaip gėdingą, kaip apynasrį nepriklausomai žiniasklaidai (jei tokia dar liko), pagaliau - kaip visišką Seimo diskreditaciją, nes priimta be diskusijų, balsuojant opozicijai, kuri dargi ir pasiteisino, jog nesuprato, už ką balsuoja... Nesuprato 10-15 eilučių teksto?

Tuomet po šimts velnių!! Už ką aš šitai tokios nelaimingos valstybės valdžiai mokėsiu moku? Kad jie neįstengtų net perskaityti įstatymo projekto?!

Bet atidėkime emocijas į šalį, nes prezidentė veikiausiai vetuos šį įstatymą. Taip, ši istorija akivaizdžiai parodo, kokios „kokybės“ yra mūsų teisėkūra ir kaip priimami tokie svarbūs įstatymai (net ir BK pataisos). Tačiau ši istorija parodo ir mūsų politikų požiūrį į teisingumą, apskritai į valstybę ir į žmonių likimus. Pagaliau ši istorija rodo ir mūsų iškrypusią teisinę kultūrą bei nesveiką polinkį kriminalizuoti kiekvieną „pirstelėjimą“.

Kiek metų mūsų Baudžiamajame kodekse buvo numatyta atsakomybė už įžeidimą, dar tebeliko atsakomybė ir už šmeižtą. O juk teisės pažeidimai, atsirandantys dėl šių veikų, gali būti sprendžiami civilinėmis teisinėmis priemonėmis. Kiek sykių dar turės Europos Žmogaus Teisių Teismas, mūsų žymiausi bau-

džiamosios teisės mokslininkai kalbėti apie tai, kad baudžiamoji teisė yra laikoma *ultima ratio*, t.y. kraštutine priemone spręsti pavojingus teisės pažeidimus, kai kitos teisinės priemonės yra neveiksmingos. Ar „įžeidimas“, „šmeižtas“, „bylos medžiagos pavišimas“ (kaip šiuo atveju) bei daugelis kitų veikų (pavyzdžiui, nemažai ekonominio pobūdžio veikų) yra pripažintinos tiek visuomenei pavojingomis, kad jas reikia kriminalizuoti? Ar kas nors paskaičiavo, kiek mokesčių mokėtojams kainavo teisminis cirkas, kuris vadinosi „Darbo partijos juodosios buhalterijos byla“? Kokių apčiuopiamų rezultatų pasiekė Valstybė? Ar nuo to mūsų mokytojai turtingesni pasidarė, o gal mūsų visa politinė bei partinė sistema staiga ėmė ir išsivalė korupciją, protekcionizmą, nepotizmą ir visas kitas diagnozes? Ar mokesčių mokėtojams

procesas bręsta ir „Tvarkos ir teisingumo“ partijos byloje (jei tokia apskritai atsidurs teisme)? Kaip po tokių procesų eilinis pilietis dar gali tikėti teisingumu mūsų valstybėje?

Kita istorija. Diena anksčiau, trečiadienį (balandžio 13-ąją), LNK žinių laidoje, komentuodamas Sausio 13-osios bylą, teisingumo ministras Juozas Bernatoniš pasakė vieną trumpą frazę, kuri taip pat priverčia susimąstyti apie teisingumo sampratą mūsų valstybėje apskritai. Minėtoje žinių laidoje buvo keliamas klausimas, kodėl advokatai, kuriuos šioje rezonansinėje byloje kaip kaltinamųjų gynėjus samdo valstybė (o jų ten yra apie 60), neretai atsisako priimti tokių pavedimą ginti kaltinamąjį. O juk valstybė moka tik 11 eurų už darbo valandą teisme (iš kurių atskaitoma apie 35 proc. mokesčiams!), be to, iki šiol valstybė

valstybė samdo advokatus, o aukos turi samdyti advokatus už savo pinigus ir dar jiems lankstyti“.

Visiškai sutinku, kad tokie įstatymai, kai nusikaltimų aukos paliekamos be deramo valstybės dėmesio ir globos, garbės mums tikrai nedaro, bet tai nereiškia, kad turime apsikrėsti kažkokiu maniakišku potraukiui linčo teismui. Tokiems postringautojams derėtų paskaityti Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją ir JTO Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją bei imti pavyzdį iš mūsų tremtinių ir politinių kalinių.

Tad grįžtu prie klausimo, kodėl taip mėgstama juodinti advokatus? Juk tai laisvos profesijos žmonės, net sovietiniais laikais buvę nepriklausomi ir negaudavę iš valdžios nė cento, negauna jų ir dabar (nebent ta valdžia pasamdo už tuos 11 eurų...). Pas ką

Rimo Valeikio pieš.

apskritai rūpi, koks įrašas atsirado ponų Uspaskicho ir Gapšio dokumentuose? Tikrai ne. Kokie nors pragmatiškieji olandai panašias „kriminalines“ istorijas tikrai išspręstų per civilinių prievolių vykdymą ir išieškotų baudas be jokių 10 metų trukmės procesų. Beje, Darbo partijos byla kalba apie dar vieną, mano manymu, teisinį absurdą, kuris atsirado 2003 metais priimtam Baudžiamajame kodekse, - juridinio asmens baudžiamąją atsakomybę. Turbūt kiekvienas sveikai mąstantis žmogus (net ne teisininkas) supranta, kad juridinio asmens į cypę niekaip nepasodinsit, nei penkeriems metams, nei iki gyvos galvos, tad ar gali juridinis asmuo apskritai būti visaverčiu baudžiamosios teisės subjektu? Visos manipuliacijos su Darbo partijos pavadinimais ir „reorganizacijomis“ bei „išnykusi“ atsakomybė rodo šio baudžiamosios teisės instituto beprasmumą bei potencialią grėsmę toliau švaistyti mokesčių mokėtojų pinigus panašioms „procesams“.

Juk procesai nesutrukdė Darbo partijai sėkmingai gauti Vyriausiosios rinkimų komisijos atseiktą valstybės dotaciją. Ar ne panašus mokėdavo tik už 80 valandų procesinio darbo, o už „viršvalandžius“ nebūdavo mokama. Teisingumo ministerija šį pagaliau atkurtą teisingumą advokatų atžvilgiu pristatė kaip didelį gerį, tačiau komentuodamas advokatų atsisakymą būti gynėjais ministras pareiškė, jog „toks šių advokatų požiūris į valstybę...“.

Ministro mintis aiški - advokatai privalėjo dirbti net už centus, o dar geriau - už dyką, bet jei prašo teisingo atlygio už savo darbą, vadinasi, jie negerbia valstybės... Šioje vietoje ir šio ministro, ir iki jo šias pareigas ėjusio Remigijaus Šimašiaus derėtų paklausti apie jų požiūrį į Konstitucijos 48 straipsnio nuostatas (apie žmogaus teisę gauti teisingą atlyginimą už darbą bei priverčiamojo darbo draudimą).

Simboliška, kad šią frazę ministras eteryje paleido advokatūros visuotinio susirinkimo išvakarėse, tačiau šiuo atveju kalbėti reikia platesniu aspektu. Ne pirmą kartą pastebiu, kaip viešojoje erdvėje dirbtinai formuojama neigiama nuomonė apie advokatus kaip apie kokius sukčius ar lupikautojus, į eterį paleidžiami „kompetentingi“ žurnalistų postringavimai, jog štai - „žudikams

pilietai dažniausiai bėga tartis, kai koks nors valdininkas vilkina, piktnaudžiauja ir nesprendžia to piliečio problemos? Juk paprastai pas advokatą. Bėda tik ta, kad mūsų valstybės įstatymai yra tokie painūs, jog tas eilinis pilietis nesusigauja ir net pas advokatą atbėga jau tada, kai koks nors procedūrinis terminas būna praleistas, kitaip tariant, pas šeimos gydytoją pilietis atbėga tada, kai vėžys būna jau ketvirtos stadijos... Todėl piliečių teisinis nerastingumas arba mažaraštingumas patogiausias biurokratams, valdininkams ir politikams, todėl būtent jie ir turi interesą pirma pasitaikiusia proga advokatus menkinti...

Negaliu spręsti, ar minėta teisingumo ministro J. Bernatoniš frazė „apie advokatų požiūrį į valstybę“ jam išsprūdo neapgalvotai (kaip pastaruoju metu vis premjerui nutinka...), ar tai buvo sąmoningas veiksmas, tačiau abi šios istorijos turi bendrą vardiklį - dabarties politikų netoleruotiną požiūrį į valstybę, į mus, jos piliečius, į mūsų teises ir laisves ir į tų teisių gynėjus. Bet kuriuo atveju mes, būdami rinkėjai, tokiai valdžiai turime parodyti raudoną kortelę.